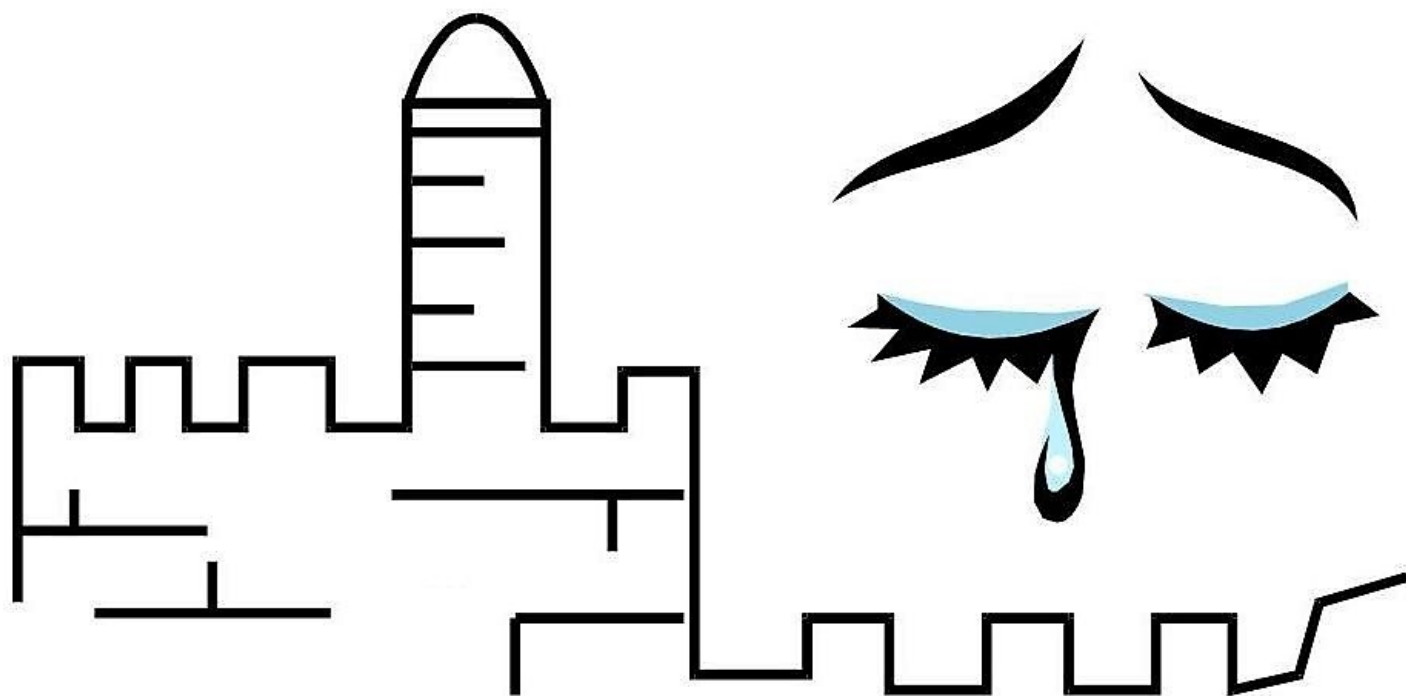

קינות תשעה באב תשע"ו

1946 שנה לחורבן בית המקדש השני

קיבוץ מגדל עוז

סדר הקינות

חורבן המקדש וגזרות רומי

1. ואת נוי חטאתי השמימה _____ 3

2. אצבעותי שפלו _____ 4

3. ארזי הלבנון _____ 7

4. שכורת ולא מיין _____ 9

יורק

5. א-לוהים בעלונו זולתך אדונים _____ 10

מסעות הצלב וגזרות תתנ"ו

6. מי יתן ראשי מים _____ 13

שריפת התלמוד

7. שאלו שרופה באש _____ 18

גירוש ספרד

8. קינה על גירוש קשתילה _____ 21

קומוניזם

9. דלנו מבור גלותי _____ 22

שואה

10. איך על אחי _____ 24

גוש עציון

11. פתח לבד _____ 26

סיום

12. החזן העיוור מלמברג _____ 27

נל המתאבל על ירושלים זוכה וריאה בשמחתה

וְאֵת נְוִי חֲטָאֵתִי הַשְּׁמִימָה / ר' יחיאל

גיטין דף נח עמוד א

אמר רב יהודה אמר רב:

מעשה בבנו ובבתו של ר' ישמעאל בן אלישע שנשבו לשני אדונים.

לימים נזדווגו שניהם במקום אחד,

זה אומר: יש לי עבד שאין כיופיו בכל העולם,

וזה אומר: יש לי שפחה שאין בכל העולם כולו כיופיה,

אמרו: בוא ונשיאם זה לזה ונחלק בוולדות.

הכניסום לחדר, זה ישב בקרן זוית זה וזו ישבה בקרן זוית זה,

זה אומר: אני כהן בן כהנים גדולים אשא שפחה?

וזאת אומרת: אני כהנת בת כהנים גדולים אנשא לעבד?

ובכו כל הלילה.

כיון שעלה עמוד השחר, הכירו זה את זה, ונפלו זה על זה וגעו בבכיה עד שיצאה נשמתן.

ועליהן קונן ירמיה: על אלה אני בוכיה עיני עיני יורדה מים.

בראשית רבה (וילנא) פרשת נח פרשה לג סימן ה

דרש רבי עקיבא מעשה דור המבול בגנזק של מדי ולא בכו, וכיון שהזכיר להם מעשה איוב מיד בכו.

וְאֵת נְוִי חֲטָאֵתִי הַשְּׁמִימָה // וְדַמְעָתִי עַל לִחְיֵי אֲזִרְיָמָה

וּבְיוֹם זֶה נָהִי וְנָהִיָּה אֲרִימָה

וְאֶהְיָמָה מִיָּמִים יָמִימָה

אָבֵל לֵב וְנַחוּם חֵדֶל חֵדוֹל // וּמִכָּל כָּאֵב צִירִי נִבְדֵּל בְּדוֹל

עַל בֶּן וּבֵת רַבִּי שְׁמַעְיָאֵל כְּהֹוֹ גְדוֹל // זָכָרָם יְקוֹד בְּלִבְבִּי אֲשָׁמָה

וְאֶהְיָמָה מִיָּמִים יָמִימָה

עַתָּה נִשְׁבּוּ וְנִפְּלוּ לִשְׁנֵי אֲדוֹנִים // וְהֵם שְׂכָנִים זֶה לַעֲמֶת זֶה חוֹנִים

וְיִסְפְּרוּ זֶה לָזֶה עֲנִינִים // זֶה אָמַר מִשְׁבֵּית צִיּוֹנִים

שְׁבִיתִי שְׁפָחָה לְכוֹשֶׁת שָׁנִים // כְּלָבָנָה בָּזְיוֹ וּקְלִסְתָּר פָּנִים

וּבִתְאָר כְּקִצְיָעָה וְיָמִימָה

וְאֶהְיָמָה מִיָּמִים יָמִימָה

רַעְהוּ סִפֵּר לוֹ בַּכְּפָלִים // וְאֲנִי בָּא מִשְׁבִּי יְרוּשָׁלַּיִם

שְׁבִיתִי עֶבֶד יָפֵה עֵינַיִם // כְּשִׁמְשׁ בְּתִקְפוֹ עַתְּ צִהָרִים

וְסִהַר עַתְּ זְמַנָּה הַשְּׁלִימָה

וְאֶהְיָמָה מִיָּמִים יָמִימָה

בֹּא וּנְזַוְגָשֶׁם וְנַחֲלָקָה בֵּינוֹתָיִם // בְּוִלְדוֹת כְּמוֹ כּוֹכְבֵי שָׁמַיִם

לְשִׁמְעָה זֹאת תִּצְלָנָה אֲזִנִּים // לְזָכָר זֹאת אֶת מַדִּי אֲפָרִימָה

וְאֶהְיָמָה מִיָּמִים יָמִימָה

כְּהִסְפִּימוּ עַל זֹאת שְׁנֵיהֶם יַחַד // לַעֲרֹב זִוְגוּם בְּחֶדֶר אֶחָד

וְהִאֲדוֹנִים מִבְּחוּץ לָבֶם כְּאֶחָד // וְהֵם בּוֹכִים בְּמֶר נֶפֶשׁ וְפֶחַד

עַד בֶּקֶר בְּכִיָּתָם לֹא הִדְמִימָה

וְאֶהְיָמָה מִיָּמִים יָמִימָה

זֶה יִסְפֹּד בְּחִיל לֵבָב יִמְסָה // נִין אֶהְרֹן אִיךְ שְׁפָחָה יְהִי נוֹשָׂא

וְהִיא גַם הִיא תִּלְלַל בְּתַגְרֵת שׁוֹסָה // בֵּית יוֹכָבֵד אִיךְ לַעֲבֹד תִּנְשָׂא

אוֹי כִּי זֹאת גָּזַר אוֹמֵר וְעוֹשָׂה // לְזֹאת יִבְכוּ עַשׂ כָּסִיל וְכִימָה

וְאֶהְיָמָה מִיָּמִים יָמִימָה

אוֹר בֶּקֶר זֶה אֶת זֶה כְּהִפְרִי // הוֹי אַח וְהוֹי אַחוֹת הִגְבִּירוּ

וְנִתְחַבְּקוּ יַחַד וְנִתְחַבְּרוּ // עַד יִצְאָה נִשְׁמָתָם בְּנִשְׁיָמָה

וְאֶהְיָמָה מִיָּמִים יָמִימָה

לְזֹאת יִקוֹנוּ יִרְמְיָה בְּשִׂאָהּ // גָּזְרָה זֹאת אֲנִי תַמִּיד בּוֹכָה

וּבְלִבְבִּי יִקְדֵּי יְקוֹד וְכוֹיָה // עַל בֶּן וּבֵת מִסְפֵּד רַב אֶעֱצִימָה

וְאֶהְיָמָה מִיָּמִים יָמִימָה

אֲצָבָעוֹתַי שְׁפָלוּ / ר' ברוך ב"ר שמואל ממגנצא

מתוך הקינה

זָבָחִים וּמִנְחֹת לְמִשְׁוֹאוֹת וּמִדְּחוֹת אֹיֵהָ :

הַדָּר מְזַבְּחֹת בִּגְלוֹן וְאַנְחֹת אוֹי מֶה הָיָה לָנוּ :

ירמיהו פרק ל, יז

כִּי אֶעֱלֶה אֶרְכָּה לָךְ וּמִמְכֹּתֶיךָ אֶרְפָּאָךְ נָאִם ה' כִּי נִדְּחָה קְרָאוֹ לָךְ צִיּוֹן הִיא דֹרֵשׁ אֵין לָהּ :

מלבי"ם ירמיהו פרק ל פסוק יז

עתה באר הטעם מדוע יענשו אלה שהרעו לך והלא היו שלוחי ה' להעניש אותך, כי הם קראו לך בשם נדחה ציון היא, שאמרו שציון היא נדחה, ר"ל שהם לא זכרו שאתה דומה כבן שחטא לאביו ומסרו לאיש ליסר אותו כדי שישוב מדרכו הרעה, שצריך האיש לזהר בל יאבד אותו לגמרי, רק ייסרהו כפי הצורך להשיבו למוטב ובחמלה רבה, אבל הם אמרו שציון היא נדחה שה' הדיח אותה מפניו, ולא ישיב אותה עוד, ולכן דורש אין לה לריב ריבה ואין מי שיבקש דמה מידיהם, ולכן עשו בה כלה ונחרצה :

רבי ברוך בן שמואל ממגנצא

ברוך בן שמואל ממגנצא - תלמודי ופייטן. חי בסוף המאה הי"ב ומת במגנצא בשנת 1221. היה תלמיד מובהק של רבי אליעזר ממיץ. חתם על התקנות שנעשו במגנצא בשנת ד"א תתק"ף המובאות בסוף מהר"ם דפוס פראג. חיבר את ספר "החכמה" בהלכה המובא בראשונים, הספר היה בכ"י אצל ר' בצלאל אשכנזי שהעתיק ממנו את כללי התלמוד שלו, והוזכר בשיטה מקובצת לכתובות ל"ד: ולב"מ ס"ח. ע"ח: כנראה שאבד. חיבר פירוש למסכת נדרים, הזכירו רמב"ן בחידושי ליבמות כ"ט, ורשב"א בחי' לנדרים ז'. צ"א. ר' ברוך נודע ביחוד כפייטן: חיבר פיוטים, קינות וסליחות על גזירות הקהילות וקונן על דם נקיים אשר נשפך. נמצאים ממנו זולת לפרשת בהר כמנהג אשכנז "אחרי נמכר גאולה תהיה לו", הקינה "אצבעותי שפלו ואשיותי נפלו", סליחה ליום ד' דתשובה "אתה הרואה", עקדה "בנין המזבח", מערבות, יוצרות, אופנים וזולתות במנהג ווירמייזא, ועוד שירים הרבה.

כמנחה על מחבת - סיפור לשבת

03/01/08

עודד מזרחי

נעם ותמר התאומים נולדו בשנת תשמ"א ליוסי ופרחיה אפטר משילה. כאשר הגיעה תמר לגיל שנה וחודשיים, הלכה לעולמה עקב מחלה פתאומית. נעם גדל והפך לנער יפה-תואר ובעל מידות. תמיד חיפש איך להתנדב ולעזור לחלשים: הוא חילק מזון לנזקקים, התגייס לארגון 'בית הגלגלים' המסייע לנכים וטיפל בהם במסירות נפש. כמו כן ניסה לקרב בין חילונים לדתיים,

אַפֿפֿעוֹתִי שְׁפֵלוֹ / ר' ברוך ב"ר שמואל ממגנצא

הקים עם חברו אלעד את 'המרכז למודעות יהודית', כתב פליירים שהסבירו בחן את משמעותם של מועדי ישראל השונים ודאג להדפיסם ולהפיצם בעצמו ברשות הרבים. הוא למד בישיבת ההסדר בעתניאל, ושירת בצה"ל כמפקד כיתת צנחנים. כאשר הגיע לגיל 22 שהה בשבת שמות בישיבתו. הוא היה תורן מטבח עם שלושה בחורים נוספים, יהודה במברגר, צביקה זימן וגבריאל חוטר. בליל שבת הם הגישו את המנה הראשונה, אכלו עם כולם וגם שרו ורקדו בשמחה. כאשר חזרו הארבעה למטבח להגיש את המנה השנייה, חדרו לשם שני מחבלים חמושים, לבושים במדי צה"ל, והחלו לירות לעברם.

נעם, במקום להימלט לחדר האוכל, נעל באופן אינסטינקטיבי, בעזרת בריח קטן ונסתר, את הדלת שהפרידה בין המטבח לחדר האוכל, כדי להציל את עשרות התלמידים והרבנים, ואז נורה בגבו והתבוסס בדמו ליד הדלת הנעולה. המחבלים בעטו בכוח בדלת תוך כדי ירי, אך לא הצליחו לשוברה. כל ארבעת התורנים נרצחו, אבל בזכות מסירות נפשו של נעם נמנע טבח גדול בהרבה. המחבלים נמלטו, ותוך זמן קצר חוסלו.

בשעה שתיים בליל-שבת הגיעו רב היישוב שילה, שני קצינים ועובדת סוציאלית לבית משפחת אפטר ונקשו בדלת. האב יוסי פתח ושמע את הבשורה הנוראה. הוא העיר את אשתו וסיפר לה על אסונם. האם אמרה: "ה' שהוביל אותנו עד היום, יעזור לנו לעבור גם את המשבר האדיר הזה".

החורים התאפקו מלהעיר את ילדיהם בשעות הלילה. בשעה שבע בבוקר העירו את הילדים, ולאחר שהתאוששו משנתם הודיעו להם את הבשורה המרה. לאחר כמה שעות, שבהן ישבו בני המשפחה בסלון כשהם בוכים ובוהים, הגיעה שעת ארוחת הצהרים. יוסי הציע לבני ביתו לשבת סביב שולחן השבת. לאף אחד לא היה חשק לאכול, אבל כולם נטלו ידיים ונגסו מעט מהחלה, כדי לצאת ידי חובה. יוסי החל לרפרף בזמירון השבת, ומשום מה קלטת עינו את אחד השירים שנוהגים לשיר בסעודת שבת בבוקר:

"ברוך אל עליון אשר נתן מנוחה // לנפשנו פדיום משאת ואנחה,

והוא ידרוש לציון עיר הנדחה // עד אנה תוגיון נפש נאנחה..."

ואז התבונן בפזמון:

"... השומר שבת, הבן עם הבת // לאל ירצו כמנחה על מחבת..."

כעת נזכר בתמר, תאומתו של נעם שנפטרה בגיל כה מוקדם, והרהר בכך שנעם הצטרף אליה כעת והפך לקרבן כמנחה על מחבת... יוסי חש שהשיר מדבר אליו, וכאילו נכתב ממש עבורו. הוא החל לזמזם את השיר בניגון של חסידי מוֹז'יץ, ניגון שלמד עם נעם משמוליק, בן דוד מארצות הברית שלמד בישיבת מיר בארץ והיה קרוב לנעם באופן מיוחד. ואז החליט: אם יהיה לי כוח בלוויה, במקום להספיד את נעם ולספר עליו, פשוט אשיר את השיר הזה! וזה מה שהוא עשה.

הלוויה, שנערכה במוצאי שבת בשילה, החלה בחצות ליל והסתיימה בארבע לפנות בוקר. היו שם אלפי אנשים. הקהל העצום, החורף הכבד והקר וחשכת הליל העניקו תחושה של מעמד הר סיני.

האב ניצב מול בנו האהוב, ששכב בארון מכוסה בדגל ישראל, וסיפר לו מה עבר עליהם במשך השבת. הוא החל לשיר לו את הבית הראשון של 'ברוך אל עליון', עד שנחנק בדמעותיו.

ביום השני של השבעה הגיע בן הדוד שמוליק מאמריקה כדי לנחם, לאחר שש שנים שלא היה בארץ. הוא הביא עמו צילומי ארבעה מכתבים שנעם כתב לו במהלך השנים שחלפו מחזרתו לארצות הברית. יוסי החל לקרוא את המכתבים, הקצרים יחסית, ונדהם לראות את השורות הבאות: "שמוליק. אנחנו רוצים ללמוד את המנגינה של 'ברוך אל עליון' יותר לעומק. שלח לנו קלטת שלה, כי לא קלטנו אותה מספיק טוב כשהיית פה..."

אַצְבָּעוֹתַי שְׁפָלוּ / ר' ברוך ב"ר שמואל

אַצְבָּעוֹתַי שְׁפָלוּ וְאֲשִׁיּוֹתַי נָפְלוּ אוֹיְהָ :

בְּנֵי צִיּוֹן גָּלוּ וְכָל אוֹיְבֵי שְׁלוֹ אוֹי מָה הָיָה לָנוּ :

בֵּית וַעֲזָרוֹת בְּיוֹם אֶף נִגְרוֹת אוֹיְהָ :

פָּנֵי שָׂרִים וְשָׂרוֹת כְּמוֹ שׁוֹלֵי קִדְרוֹת אוֹי מָה הָיָה לָנוּ :

גָּלַת הַכְּתָרַת כְּנָבָל נִשְׁבָּרַת אוֹיְהָ :

עֲטָרַת תַּפְאֶרֶת לְאֶרֶץ נִגְרָרַת אוֹי מָה הָיָה לָנוּ :

דְּרָכֵי עִיר אֲבֵלוֹת וַיִּחַדְּלוּ הַקְּלוֹת אוֹיְהָ :

אֲרָחוֹת הַסְּלוּלוֹת חֲשָׁכוֹת וְאַפְלוֹת אוֹי מָה הָיָה לָנוּ :

הֵיכָל וַיִּכְתְּלוּ מַעֲי הָמוּ עָלָיו אוֹיְהָ :

וְעַל שְׁלָחוֹן וְכָלְיוֹ וּמַעֲמִיל עַל שׁוֹלָיו אוֹי מָה הָיָה לָנוּ :

וְנֹוֹי הַעֲמוּדִים בְּיַד בְּנֵי עֲבָדִים אוֹיְהָ :

וְהַקָּף רוֹבְדִים רַבִּים וְנִכְבָּדִים אוֹי מָה הָיָה לָנוּ :

זִבְחִים וּמִנְחוֹת לְמִשְׁוֹאוֹת וּמִדּוּחוֹת אוֹיְהָ :

הַדָּר מִזְבְּחוֹת בְּגִזּוֹן וְאַנְחוֹת אוֹי מָה הָיָה לָנוּ :

חַל וְהַסּוֹרֵג לַחֲרֵב וְלַהֲרֵג אוֹיְהָ :

בְּנֵן הַנֶּאֱרָג נָדוּשׁ בְּמוֹרָג אוֹי מָה הָיָה לָנוּ :

טָלָאִים מִבְּקָרִים מִנֵּי נַעֲדָרִים אוֹיְהָ :

וְטַבְּעוֹת סְדוּרִים וְנִנְסִין הַהֲדוּרִים אוֹי מָה הָיָה לָנוּ :

יָפִי נִבְרָכַת אֵיכָה נִהַפְּכַת אוֹיְהָ :

וְנִפְן וּפְרָכַת וּמִנְחַת מְרַבְּכַת אוֹי מָה הָיָה לָנוּ :

כִּיּוֹר עִם כְּנוֹ הַתְּעִיף בּוֹ וְאֵינוֹ אוֹיְהָ :

הַנֵּר עִם שְׁמֵנוֹ לֶקַח מִמְּכוּנוֹ אוֹי מָה הָיָה לָנוּ :

לָחֵם הַפָּנִים שָׂאוּ עָלָיו קִינִים אוֹיְהָ :

וְטוּרֵי רְמוֹנִים לְמֶרְקַס נְתוּנִים אוֹי מָה הָיָה לָנוּ :

מִנוּרָה הַטְּהוּרָה אוֹרָה נַעֲדָרָה אוֹיְהָ :

וּמִגְרָפָה יִקְרָה נְטוּלָה וְחִסְרָה אוֹי מָה הָיָה לָנוּ :

נֹוִי יָם הַנְּחֻשֶׁת לְעוֹבְדִים לְבִשֶׁת אוֹיְהָ :

וּמַעֲשֵׂה הַרְשֶׁת וְחִלּוֹת מֶרְחֶשֶׁת אוֹי מָה הָיָה לָנוּ :

סָלְתוֹת וְנִסְכִּים מִנּוֹ נִחְשָׁכִים אוֹיְהָ :

וּבַעֲזָ וְיִכְיִן לְאֶרֶץ נִשְׁלָכִים אוֹי מָה הָיָה לָנוּ :

עַל מַחֲתָה וּמִזְרָק אוֹיְבֵי שֶׁן חִרַק אוֹיְהָ :

טָנִי גַם כּוֹז זָרַק וְאֶת חֲרָבּוֹ הִבְרַק אוֹי מָה הָיָה לָנוּ :

פִּשְׁפָּשִׁים וּשְׁעָרִים אֲרָצָה נִגְרָרִים אוֹיְהָ :

הַתָּמִים וְהָאוּרִים אֵיכָה נִסְתָּרִים אוֹי מָה הָיָה לָנוּ :

צִפִּירַת מַעֲטָפוֹת בְּאֵיכָה נִהַדְּפוֹת אוֹיְהָ :

לְשָׁכוֹת הַיָּפוֹת וּבֵית הַחֲלִיפוֹת אוֹי מָה הָיָה לָנוּ :

קִיר מְגוֹ וְקִירָקֵר הַהֲרָה אוֹיְהָ :

וְזָרְקוֹ הַמָּרָה וְשִׁרְפּוֹ הַבִּירָה אוֹי מָה הָיָה לָנוּ :

רָאשֵׁי מִשְׁמְרוֹת סְבוּכִים בְּצָרוֹת אוֹיְהָ :

וְשָׂרֵי הַעֲשָׂרוֹת בְּיַד בַּעֲלֵי חֲטָרוֹת אוֹי מָה הָיָה לָנוּ :

שַׁעַר בֵּית רַבִּים לְזֹאֲבֵי עֲרָבִים אוֹיְהָ :

לִקְחוֹ הַכְּרוּבִים תָּפִים וְאַבּוּבִים אוֹי מָה הָיָה לָנוּ :

תָּאִים הַנָּאִים לְבָנִים הַשְּׁנוּאִים אוֹיְהָ :

בָּפֹז מִסְּלָאִים לְחִלְדוֹת הַסְּנָאִים אוֹי מָה הָיָה לָנוּ :

בָּנִים הַיִּקְרִים בַּחֲרָבוֹת נִדְקָרִים אוֹיְהָ :

לְוִיִּם הַמְּשָׁרְרִים וְכֹהֲנִים מִקְטִירִים אוֹי מָה הָיָה לָנוּ :

רוֹבִים וּפְרָחִים לְחֻצִּים וּשְׁלָחִים אוֹיְהָ :

בְּכוֹרוֹת וְטַפּוּחִים בְּגִזּוֹן נֶאֱנָחִים אוֹי מָה הָיָה לָנוּ :

וּמִפְתָּחוֹת זָרְקוֹ בְּשׁוֹרֵם כִּי לָקוּ אוֹיְהָ :

בְּעֶזְן נִמְסּוּ וְכַפִּים סָפְקוּ אוֹי מָה הָיָה לָנוּ :

כַּפּוֹת וּבִזְיָכִים מִנֵּי נִפְסָקִים אוֹיְהָ :

וּבְנֵי נֶאֱנָקִים בְּאֶרֶץ מֶרְחָקִים אוֹי מָה הָיָה לָנוּ :

חֵי חוּבּוֹ גִּבָּה וְצִיץ טְהוֹר נִשְׁבָּה אוֹיְהָ :

גֵּר מִעֲרַב כְּבָה וְשִׁמְחַת בֵּית הַשְּׁוֹאֲבָה אוֹי מָה הָיָה לָנוּ :

זֵידִים בְּנֵי עֲדָנָה עַל בְּנֵי מִי מִנָּה אוֹיְהָ :

פָּאֵר בְּגִדֵי כְהֵנָה בְּיָדָם נִתְּנָה אוֹי מָה הָיָה לָנוּ :

קִטְרֶת נַעֲדָרַת וְאֶרוֹן וְכַפֶּרֶת אוֹיְהָ :

תִּכְּנֹן בְּזָרַת תִּקְבָּץ וְנִפְזָרַת עַז מְהֵרָה תִּהְיֶה לָנוּ :

אַרְזֵי הַלְבָּנוֹן אֲדִירֵי הַתּוֹרָה / ר' מאיר ב"ר יחיאל

פסחים דף נ עמוד א

הרוגי מלכות אין אדם יכול לעמוד במחיצתו.

ראש השנה דף יח עמוד ב

תניא, אמר רבי שמעון: ארבעה דברים היה רבי עקיבא דורש, ואני אין דורש כמותו. צום הרביעי - זה תשעה בתמוז שבו הובקעה העיר, שנאמר (ירמיהו פרק נב פסוק ו) בַּחֲדָשׁ הָרְבִיעִי בַּתְּשַׁעָה לַחֲדָשׁ וַיִּחָזֶק הָרָעָב בְּעִיר... וַתִּבָּקַע הָעִיר. ואמאי קרי ליה רביעי - רביעי לחדשים. צום החמישי - זה תשעה באב, שבו נשרף בית אלהינו. ואמאי קרי ליה חמישי - חמישי לחדשים. צום השביעי - זה שלשה בתשרי, שבו נהרג גדליה בן אחיקם. ומי הרגו - ישמעאל בן נתניה הרגו, ללמדך ששקולה מיתתו של צדיקים כשריפת בית א-להינו. ואמאי קרי ליה שביעי - שביעי לחדשים. צום העשירי - זה עשרה בטבת, שבו סמך מלך בבל על ירושלים.

עבודה זרה דף יח עמוד א

תנו רבנן: כשחלה רבי יוסי בן קיסמא, הלך רבי חנינא בן תרדיון לבקרו. אמר לו: חנינא אחי, אי אתה יודע שאומה זו מן השמים המליכה? שהחריבה את ביתו ושרפה את היכלו, והרגה את חסידיו ואבדה את טוביו, ועדיין היא קיימת, ואני שמעתי עליך שאתה יושב ועוסק בתורה [ומקהיל קהלות ברבים] וספר מונח לך בחיך!

אמר לו: מן השמים ירחמו.

אמר לו: אני אומר לך דברים של טעם, ואתה אומר לי מן השמים ירחמו, תמה אני אם לא ישרפו אותך ואת ספר תורה באש!

אמרו: לא היו ימים מועטים עד שנפטר רבי יוסי בן קיסמא, והלכו כל גדולי רומי לקברו והספידוהו הספד גדול, ובחזרתו מצאוהו לרבי חנינא בן תרדיון שהיה יושב ועוסק בתורה ומקהיל קהלות ברבים וס"ת מונח לו בחיקו. הביאוהו וכרכוהו בס"ת, והקיפוהו בחבילי זמורות והציתו בהן את האור, והביאו ספוגין של צמר ושראום במים והניחוהו על לבו, כדי שלא תצא נשמתו מהרה.

אמרה לו בתו: אבא, אראך בכך?

אמר לה: אילמלי אני נשרפתי לבדי היה הדבר קשה לי, עכשיו שאני נשרף וס"ת עמי, מי שמבקש עלבונה של ס"ת הוא יבקש עלבוני.

אמרו לו תלמידיו: רבי, מה אתה רואה?

אמר להן: גליון נשרפין ואותיות פורחות.

אף אתה פתח פיה ותכנס [בך] האש!

אמר להן: מוטב שיטלנה מי שנתנה ואל יחבל הוא בעצמו.

אמר לו קלצטונירי: רבי, אם אני מרבה בשלהבת ונטל ספוגין של צמר מעל לבך, אתה מביאני לחיי העולם הבא?

אמר לו: הן.

השבע לי!

נשבע לו.

מיד הרבה בשלהבת ונטל ספוגין של צמר מעל לבו, יצאה נשמתו במהרה. אף הוא קפץ ונפל לתוך האור.

יצאה בת קול ואמרה: רבי חנינא בן תרדיון וקלצטונירי מזומנין הן לחיי העולם הבא.

בכה רבי ואמר: יש קונה עולמו בשעה אחת, ויש קונה עולמו בכמה שנים.

תוספות עבודה זרה דף יח עמוד א ד"ה מה

מה אתה רואה - שהיה נראה בעיניהם שהיה לו לראות שום דבר תימה או מלאכים או דבר אחר א"נ בשביל שהיו שומעין קול האותיות הפורחות ולא היו יודעין מהו.

לוחות העופרת מדפוס "ראם" // אברהם סוצקבר

בידי אסירים שמעבר לתיל
הושטו צויד אויר החרות ואורים,
נטל הלוחות כה המשכנו בליל,
עופרת-לוחות מדפוס "ראם" אפורים,
חולמים - נצטרך כבר להיות בני חיל
מרוח-עופרת התך כדורים.

וכך שוב הפתח פתחנו ביחד
לדביר כה מכר ונצחי ונשגב.
בצל מגנים, תוך אורה המבלחת,
שורה ושורה אז התכנו הכתב.
כך אז, במקדש, אבותינו בנחת
השמן יצקו במנורת הזהב.

התכה לתחמושת - נגהה העופרת,
נמוגו תגים, מחשבות רוממות.
שורה מבבל ומפולין אחרת
רתחו ושטפו - אחיות תאומות.
עזנו, שתר במילים לו מחתרת,
עוד יעל בירי - תבל תמט!

ומי שבגטו ראה כלי הזין
ביד יהודית הדוקה מול הצר -
חזה איך נלחמת עוד ירושלים,
מפלת של שחם חומות מיני-כבר.
מילים צד, התכו ונגרו אל האין,
ויגל בלבבו את קולן המכר

אַרְזִי הַלְבָּנוֹן אֲדִירִי הַתּוֹרָה.

בַּעֲלֵי תַרְסִיסִין בְּמִשְׁנָה וּבִגְמָרָא.

גְבוּרֵי כַח עֲמָלִיָּה בְּטַהֲרָה.

דָּמָם נִשְׁפָּךְ וְנִשְׁתַּה גְבוּרָה :

הֵנָּם קְדוּשֵׁי הַרוּגֵי מַלְכוּת עֲשָׂרָה.

וְעַל אֵלֶּה אֲנִי בּוֹכֶיָה וְעֵינֵי נִגְרָה.

זֹאת בְּזָכְרִי אֲזַעַק בְּמֶרְה.

חֲמִדַּת יִשְׂרָאֵל כְּלִי הַקֹּדֶשׁ נִזָּר וְעֲטָרָה :

טְהוּרֵי לֵב קְדוּשִׁים מִתּוֹ בְּמִיתָה חֲמוּרָה.

יָדוֹ גּוֹרֵל מִי רֹאשׁוֹן לַחֲרֵב בְּרוּרָה.

כִּנְפוֹל גּוֹרֵל עַל רֶבֶן שְׁמֵעוֹן פָּשַׁט צִנְאוֹרוֹ וּבָכָה

כִּנְגִזְרָה גִזְרָה לְרֶבֶן שְׁמֵעוֹן חֲזַר הַשֵּׁר לְהַרְגוֹ בְּנִפְשׁ נְצוּרָה :

מִזֹּרַע אֲהָרֹן שָׂאֵל בְּבִקְשָׁה לִבְכוּת עַל בֶּן הַגְּבִירָה

נָטַל רֹאשׁוֹ וַיִּנְתְּנוֹ עַל אֲרַכְבוּתִיו מִנּוּרָה הַטְּהוּרָה

שֵׁם עֵינָיו עַל עֵינָיו וּפְיוֹ עַל פִּיו בְּאַהֲבָה גְמוּרָה

עָנָה וְאָמַר פֶּה הַמִּתְגַּבֵּר בַּתּוֹרָה

פְּתֹאוֹם נִקְנְסָה עָלָיו מִיתָה מִשְׁנָה וְחֲמוּרָה :

צוּה לְהַפְשִׁיט אֶת רֹאשׁוֹ בַּתַּעַר הַשְּׂכִירָה

קִיָּם בְּעוֹרוֹ אֲמָרוֹ לִנְפִשְׁךָ שְׁחִי וְנִעֲבָרָה

רָשַׁע הַפּוֹשֵׁט עֵת הַגִּיעַ לְמָקוֹם תִּפְּלִין מִצּוֹת בָּרָה

צָעַק צָעָקָה וְנִזְדַּעְזָעָה עוֹלָם וְאֶרֶץ הַתִּפְּרוּרָה :

מֵאַחֲרָיו הִבִּיאוּ אֶת רַבִּי עֲקִיבָא עוֹקֵר הָרִים וְטוֹחֵנָן

זוֹ בִּזּוּ בַסִּבָּרָה

וְסָרְקוּ אֶת בָּשָׂרוֹ בְּמַסְרָק בְּרִזָּל לְהַשְׁתַּבָּרָה

יָצְתָה נִשְׁמָתוֹ בְּאַחַד וּבֵת קוֹל אֲמָרָה

אַשְׁרִידָה רַבִּי עֲקִיבָה גּוֹפֵף טְהוֹר בְּכָל מֵינֵי טַהֲרָה :

בֶּן בָּבָא רַבִּי יְהוּדָה אַחֲרָיו הִבִּיאוּ בְּשִׁבְרוֹן לֵב וְאַזְהָרָה

נִהְרַג בֶּן שְׁבָעִים שָׁנָה בִּידֵי אֲרוּרָה

יּוֹשֵׁב בְּתַעֲנִית הָיָה נָקִי וְחָסִיד בְּמִלְאַכְתּוֹ לְמַהֲרָה :

רַבִּי חֲנִינָא בֶּן תַּרְדֵּיּוֹן אַחֲרָיו מִקְהִיל קַהֲלוֹת בְּצוֹן שְׁעָרָה

יּוֹשֵׁב וְדוֹרֵשׁ וְסֹפֵר תּוֹרָה עִמּוֹ וְהַקִּיפוּהוּ בְּחִבְלֵי זְמוּרָה

אֶת הָאוֹר הַצִּיתוּ בָהֶם וַיִּכְרְכּוּהוּ בְּסֹפֶר תּוֹרָה

סְפוּגִין שֶׁל צָמֵר הִנִּיחוּ עַל לְבֹו שְׁלֹא יָמוּת מִהֲרָה :

חָסִיד רַבִּי יִשְׁבָּב הַסּוֹפֵר הִרְגוּהוּ עִם עֲמוּרָה

זָרְקוּהוּ וְהִשְׁלִיכוּהוּ לַכְּלָבִים וְלֹא הִקְפִּיר בַּקְבוּרָה

יָצְתָה בֵּת קוֹל עָלָיו שְׁלֹא הִנִּיחַ כְּלוּם מִתּוֹרַת מֹשֶׁה

לְשִׁמְרָה :

וְאַחֲרָיו רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן דָּמָא עַל מִצּוֹת תִּפְּלִין יִשְׁרָה

אֶת רַבִּי חֲמִינָא בֶּן חֲכִינָאִי וְאַחֲרָיו רַבִּי חוֹצְפִית בְּיוֹם עֲבָרָה

עוֹף הַפּוֹרֶחַ נִשְׂרַף בְּהֶבֶל פִּיו כְּבִמְדוּרָה :

צָדִיק רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן שְׁמוּעַ בְּאַחֲרוֹנָה נִהְרַג בְּמִדְקָרָה

יוֹם עָרַב שִׁבְתָּ הָיָה זָמַן קְדוּשָׁה וְיִקְדָּשׁ וְיִקְרָא

חֲרֵב שְׁלָפוֹ עָלָיו וְלֹא הִנְחוּהוּ בְּחַיִּים לְגִמְרָה

יָצְתָה נִשְׁמָתוֹ בְּבִרָא אֱלֹהִים יוֹצֵר וְצָר צוּרָה :

כְּהֵנָּה וְכַהֲנָה הוֹסִיפוּ בְּנֵי עוֹלָה לַעֲנוֹת בַּגְּעָרָה

בַּסִּקִּלָּה שְׁרָפָה הָרֶג וְחָנֵק מִי יוֹכֵל לְשַׁעֲרָה

נוֹתֵרֶת מִמֶּנָּה יֹאכְלוּ אֲרִיזוֹת שֶׁה פְּזוּרָה

חֲזָה הַתְּנוּפָה וְשׁוֹק הַתְּרוּמָה טָרְפוּ אֲרִיָּה וְהַכְפִּירָה :

יֵיטִיב יִהְיֶה וְלֹא יוֹסִיף עוֹד לְיִסְרָה

אַמְץ בְּרַפִּים כּוֹשְׁלוֹת חֶלֶק יַעֲקֹב וּמוֹשִׁיעַ בַּעַת צָרָה :

לְצַדִּיק יִמְלֹךְ מְלֹךְ יֹאמַר שְׁלָמוֹ יָמֵי אֲבָלָה לְאוּרוֹ נִסַּע וְנִגְלָה :

שְׁכֶרֶת וְלֹא מִיּוֹן / ר' שלמה בן יצחק גירונדי

מתוך הקינה

וְעַל מִשְׁמְרוֹתֵם עָמְדוּ וְלֹא אָזְבוּ הַמְלָכֶת // עַד אֲשֶׁר שָׁפַךְ דָּמָם כְּמִימֵי הַמִּהְפָּכֶת

תענית דף כט עמוד א

אמרו: כשחרב בית המקדש בראשונה אותו היום ערב תשעה באב היה ומוצאי שבת היה, ומוצאי שביעית היתה, ומשמרתה של יהויריב היתה, והלויים היו אומרים שירה ועומדין על דוכנם. ומה שירה היו אומרים - וישב עליהם את אונם וברעתם יצמיתם. ולא הספיקו לומר יצמיתם ה' אלהינו, עד שבאו נכרים וכבשום, וכן בשניה.

סנהדרין דף עד עמוד א

כי אתא רב דימי אמר רבי יוחנן: לא שנו אלא שלא בשעת השמד, אבל בשעת השמד - אפילו מצוה קלה יהרג ואל יעבור. כי אתא רבין אמר רבי יוחנן: אפילו שלא בשעת השמד, לא אמרו אלא בצינעא, אבל בפרהסיא - אפילו מצוה קלה יהרג ואל יעבור. - מאי מצוה קלה? - אמר רבא בר יצחק אמר רב: אפילו לשנויי ערקתא דמסאנא.

מיכה פרק ז, ז-ח

וְאֲנִי בִּה' אֶצְפֶּה אוֹחִילָה לְאֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל יִשְׁמְעֵנִי אֱלֹהֵי: אֵל תִּשְׁמָחִי אוֹיְבֹתַי לִי כִּי נִפְלִיתִי קָמְתִּי כִּי אֲשֵׁב בַּחֲשֹׁךְ ה' אוֹר לִי:

מצודת דוד מיכה פרק ז פסוק ח

אל תשמחי - לכן אל תשמחי אויבתי עלי לחשוב שלא אוסיף לקום כי פעמים רבות נפלתי ואח"כ קמתי וכן עתה בגלות הזה עם כי אשב בחושך ה' יאיר לי:

קוֹל יִלְלֶת בַּת צִיּוֹן מִרְחוֹק נִשְׁמָעַת תִּזְעַק זַעֲקֹת חֲשָׁבוֹן תִּבְכֶּה בְּכִי מִיפְעַת אָהָה כִּי כּוֹס שְׁתִּיתִי וּמִצִּיתִי קִבַּעַת אֶכְלוּנִי שְׁנֵי אֲרִיּוֹת חֲדוּדֵי מִלְתַּעַת בַּת בָּבֶל הַשְׂדוּדָה וּבַת אֲדוֹם הַמֶּרְשַׁעַת מִה תִּתְאוּנִנִי צִיּוֹן וְחִטָּאתָּךְ נוֹדַעַת עַל רֹב עֲוֹנֶיךָ גָּלָה עֲמֻךְ מִבְּלִי יָדַעַת עַל עֲזָבֶךָ צוּפִינֶךָ לְשֹׂאוֹל בְּתִרְפִּינֶךָ	שְׁכֶרֶת וְלֹא מִיּוֹן הַשְּׁלִיכִי תִפְיֶךָ קָרַחִי נָא וְגִזִּי וְהִשְׁחִיתִי אִפְיֶךָ שְׂאִי עַל שִׁפְיָם קִינָה וְסִבִּי כָּל אֲגַפִּינֶךָ וְצַעֲקִי לִפְנֵי יְהוָה עַל חֲרֹב סַפִּינֶךָ עַל נֶפֶשׁ עוֹלָלֶיךָ שְׂאִי אֱלֹוִי כִּפְיֶךָ: אֵיכָה בָּצָר וְאוֹיֵב בְּצִיּוֹן עִיר מַמְלָכֶת אֵיכָה רָגַל זָדִים אֲדַמַּת צְבִי דוֹרְכֶת בְּבוֹאָם מִצָּאוֹ כְּהִנֵּם שׁוֹמְרֵי הַמַּעְרָכֶת וְעַל מִשְׁמְרוֹתֵם עָמְדוּ וְלֹא אָזְבוּ הַמְלָכֶת עַד אֲשֶׁר שָׁפַךְ דָּמָם כְּמִימֵי הַמִּהְפָּכֶת וּבָא כָּל עָרַל וְטָמֵא מִבֵּית לְפָרְכֶת מִקּוֹם אֲשֶׁר כָּהֵן גָּדוֹל יֵרָא שָׁם לָלֶכֶת וְהִחְרִיבוּ סַעֲפִינֶךָ וְחִלּוּנֵי שְׁקוּפִינֶךָ וְצַעֲקִי לִפְנֵי יְהוָה עַל חֲרֹב סַפִּינֶךָ עַל נֶפֶשׁ עוֹלָלֶיךָ שְׂאִי אֱלֹוִי כִּפְיֶךָ:
אֵל תִּשְׁמָחִי אוֹיְבֹתַי עַל כִּי נִשְׁבַּר קִרְנִי כִּי נִפְלִיתִי קָמְתִּי וַיְהוּה עֲזָרְנִי הִנֵּה יֹאסִפֵּנִי שְׂדֵי אֲשֶׁר פָּזַרְנִי וַיִּגְאֲלֵנִי מִמֶּדֶד, צוּרֵי אֲשֶׁר מָכַרְנִי גַּם עָלֶיךָ יַעֲבֹר, כּוֹס אֲשֶׁר עָבַרְנִי וְאֲזִי בְּסִלְעֵי סַעֲיִפֶיךָ אֲנַפֵּץ אֶת טַפִּינֶךָ	וְצַעֲקִי לִפְנֵי יְהוָה עַל חֲרֹב סַפִּינֶךָ עַל נֶפֶשׁ עוֹלָלֶיךָ שְׂאִי אֱלֹוִי כִּפְיֶךָ:

על-גזרת אפרוך (יזרק) בשנת ה'תתקנ"א

רבי יוסף היה חכם גדול והצטיין בוויכוחים עם הנוצרים. ומסופר עליו: 'שאל גלח אחד...הר' יוסף מקרטרש: מפני מה נגלה הקדוש ברוך הוא בסנה יותר מעץ אתר. והשיב: לפי שאין יכולים לעשות סמנו צלם'. בקינת נזכרים שמות הקדושים: בניסין, אשר, יום טוב, יעקב, משה, יוסף ואליה.

רבי יוסף מקרטרש: אלהים בעלוננו זולתה אדנים

אלהים בעלוננו זולתה אדנים • כסעט כלוננו מים וידונים
בהיותה כסחריש וכססתיר פנים • בא שובר והקה אם על-בנים:

בת-עמי גוי השליכי נזר • כי הלל קשע ובצע ברך
חרב האנב האספי לתערך • אנושה סנתה באין תעלה וארך:

גוי נתתי ולחתי למרמים • ולשטה עשה לחרב סמים
עבדיה אים עסדו לסשפטים • אבות על-בנים להיות גשחמים:

דין יוצרם קבלו ולא-פרקו עלו • הצדיקו צדיק צור תמים פעלו
ובהיכלו כבוד אומר כלו • ינפלה בידיו וכבר אדם לא:

האמר לאביו ולאמו לא ראיתיו • ולבנו יחידו אמר לא ילדתי
נהפכתי לאכזר וכמו נר חשבתיו • העל-פן אהבתיו אלי והקרבתיו:

ניהי אזי נהי ברפת מענוגים • ארץ רעשה וישביה גמנים
בתולותי נוגות ובחורי נוגים • אזי לי כי-עיסה נפשי להרגים:

וְכָרוּ אֶת־בּוֹרָאם וּבְרִית לֹא תוֹפֵר • יוֹסֵב לָךְ דָּמָם סֵעָה וּסְשׁוֹר פֶּר
אֶרֶץ אֶל־תִּכְסִּי דָּמָם בְּעַפְרִי • כִּי־אִם בְּדָם שִׁטְכוּ עַד־כֵּם לֹא יִכְפֹּר :

תַּסְסִי עֲלֶיךָ סֵלֶךְ הָאֵיִם • בְּכַנְסִיו נִסְצָאוּ דָם נִסְשׁוֹת נְקִיִּים
יִסְקֹר אֱלֹהִים עַל־פְּתֵי כְּתִיִּים • חֲלָלִי כַת־עַפְסִי חֲלָקָם בְּחַיִּים :

סַל אֵל וְאֶל־סִטֵּר עַל־אֶרֶץ הָאֵי • סִיוֹם נִתְעַסֵּר סִלְכֶךָ לָךְ אֶרֶץ אֵי
כַת־עַפְסִי קוֹטִי מִתּוֹכָהּ וְצֵאִי • הִגֵּם הָלָם רְאִיתִי וְאֵת אַחֲרֵי רְאִי :

וְ סִבְשֹׁן, אִסֵּר, וּסְמָצְלוֹת • וּמִיָּם אָשִׁיב בְּחוּרִים וּבְתוֹלוֹת
אִיבִי סִנְסֵן בְּסִלּוֹ אֲשַׁכּוֹלוֹת • לַחִים וַיִּבְשִׁים וְנִשְׁאָרוּ עוֹלָלוֹת :

בְּבוֹאָם בְּקִסְתָּ סְלִילוֹת לֹא קָסְפוּ • סְאֵלְסִים אֱלֹסִים תְּרַמֵּשׁ הַנִּיִּסוּ
כַתְרוֹ בְּנִיִּסִּין וּבְנִיִּסִּין הַרְדִּיִּסוּ • מוֹנִים יֹלֵא אֲדֹנִים לֹא־לֵה' תְּרַפּוּ :

לֹא אֲלִיכֶם בְּלִיעֲבָרֵי דְרִיף הַבִּיִּסוּ • וְרָאוּ אִם־יֵשׁ סִכְאוֹב בְּסִכְאוֹבֵי כִי־תִכְמוּ
אִיבִי רָעָה יִסְצָאוּ סַעֲרֵרוֹעִים נִלְקְסוּ • אֱלֹסִים בְּנִי שָׁנָה לְעִינִי נִשְׁחַמּוּ :

סִי יִמֵּן עִינִי בְּנִסְוִלִי כִיסָה • אָבְכָה בַת־עַפְסִי יָסִים יִסִּיִּסָה
עֲלִתָה תַחֲסַת בְּסִנְיֵן תַחֲסָה • אֲנִהִיִּסָה יִלְמָה וְ סִקְסָה :

נֶאֱסָמוּ לְסִשְׁסֵר וְאֲשֶׁר עֲסָנוּ • אֵדָה תִּשָּׁר הִצֵּר וְהִצֵּר לִיִּסִינוּ
נִנְאִסֵר 'בִּידוֹ קִיסָנוּ • נִיִּאִסְרוּ לֹא כִי עַל־יוֹם מוֹב בְּאִנּוּ :

סִין וְעוֹקֵר הָרִים לְסִישׁוֹר שָׁם עָקְבִי עַל־סָה וּסְפָרִים בְּמוֹקְשִׁים לֹא יִנְקֹב
יִשְׁכֵּן לְבִטַח בְּשׁוֹר לֹא־יִרְקֹב • סִה־טִּבּוֹ אֶהְלִיף יַעֲקֹב :

עָדָה תְּקוֹדֶשֶׁה בְּלָה סִתְאִסָת • לְסִנִּי נִזְוִיָה בְּרַחֵל נֶאֱלָמָת
כַּת קוֹל מִתְרַב בְּיוֹנָת מְנַהֲסָת • יִאֹוִי לִי אֹוִי לִי מִשָּׁה עֲבָדִי מִת' :

פֶּרְצוּ פֶרֶץ רַב בְּנֵי שְׁעָלִים • נוֹדַע כִּי שְׁעָרֵי תַפְלָה נִנְעָלִים
בְּהֶאֱסָף יוֹסֵף אִישׁ־חֵי רַב־פְּעָלִים • בְּלִי־חַסִּי רָגַל הַדְרִיף בְּנִעָלִים :

עֲדִיקִים אַחֲרֵי אֱלֹהִים נָהוּ • בְּלִשׁוֹסְעִי שְׁסָעָם כִּי בֵן תִּסְהוּ
אֵלִיָּה קִרְא סִלְאֵךְ וְצִנְהוּ • אָמַר לְאֲדֹנֶיךָ יְהִנָּה אֵלִיָּהוּ :

קוֹל שׁוֹנֵעַת עַפְסִי בְּאֶרֶץ מִרְחָקִים • כִּי הִרְנּוּ רִיקִים אֲנָשִׁים עֲדִיקִים
לַחֲתִים וְלִשְׁוֹת בִּי • דְּבָקִים לֹא עָבְרוּ תוֹרוֹת וְלֹא חִלְסוּ חֲקִים :

קנר רבי יוסף מקרמרש : אלהים בעלוננו וזולתך ארונים

ראשונה בפושרים ושניה ברותחים • בהיות פאלפים האלופים זכותים
שערי שוממים כהני נאנחים • כי הנעיל שרי בתעסי ברותחים :

שמה קדשוה שומרי סשירות • לשאת איסיף לראש אשירות
מתי שם שרי חסשים נעירות • ובעירות אחרות לא אדע ספורות :

מתח סקניהם הקריבו בניהם • וראשית אוניהם שחמו לעיניהם
קרושים לאחשכו מסף יחידיהם • כי אחזו מעשה אבותיהם בידיהם :

ישבי אהלים גמועים באהלים • שוקלי משקלים באר סנדלים
בהאסף חכמי וספרי נגללים • אותיות פורחות ונשרפו גוילים :

ומה יקרו רעים ומה עצמו ראשים • ולא נברו שועים שמה מרשים
חכמי חרשים ונבוגי לחשים • נצח ישראל רכב ופרשים :

שיחתם סתורה סזקת בעליל • ארבה וקצרה מיתורה ונליל
פה קדוש הורה כל־עבר ושליל • ישימו קטרה באסף וכליל :

פקדוף בצר מוסרף למו • איש הוציא רוחו והמציא דמו
יערב לסלף רב פקרבותיו מאולמו • אף וכפר אךמתו עמו :

רפו ידים לשמע צעקתם • נודע כי פלח רפון רקתם
תנוח בצרור חיים אבקתם • ואת נחלת עברי יי וצדקתם :

בשחרית משכימין ומתפללין ואין אומרי' לא סליחות ולא תחינות ואומ' חצי קדיש ומוצ[א]י ס"ת וקורין ג' בפרשת ואתחנן מדכי תוליד בנים עד כל הימ' ואומ' חצי קדיש ומפטיר כי המפטיר בכלל השלשה הנקראי' בתור'. ומה שאומ' קדיש לס"ת יותר מבשאר פעמי' שקורי' ג' בליל' לפי שאין אומ' קדיש לאחר הכנסת הס"ת אלא מיד יושבין לארץ ומפטירי' מן אסוף אסיפ' עד באלה חפצתי וגו' בניגון מלמדי מקר' וברכותיה ומחזירי' ס"ת למקומ' ויושבין לארץ ומיד מתחיל החזן הקינות שישד הקלירי שבת סורו כו'. והם כ"א קינות כנגד כ"א יומי' שבין י"ז תמוז לט' באב שאז הובקעה העיר וצרו על הבית כ"א ימים וט' באב שרפו ההיכל ויש שמדלגין קצת מן הקינות הקלירי ואומ' אחרי' תחת' שישד' שאר גאוני' על גזירות ואין לחוש כי שקולה הריגתם כשריפת בית אלהינו.

ויהי בימי פיליפי בן אינריקו מלך צרפת, וילך פידרו אירמיטה ירושלימה, וירא בסבלות הערלים אשר נמצאו שם, וישב ויספר לאחיו בשנת ד"א ותתנץ היא שנת צ"ז ואלף, ויתנרבו מלכי הערלים ללכת להלחם בארץ יהודה וירושלים, ויתלקטו סכל הארצות עם רב אשר לא יספר, אנשים ונשים אשר נדבם לבם ללכת, ותהי השנה הנמהרה ההיא עת צרה ליעקב בארצות הערלים בכל המקומות אשר נפוצו שם, ויקוצו בחייהם בעת ההיא, וימצאום צרות

רבות ורעות, כי קמו עליהם הפוחזים האלה אשכנזים וצרפתים היוצאים לצבא, גוי עז פנים אשר לא ישא פנים לזקן ונער לא יחון, ויאמרו ננקום נקמת משיחנו מאת היהודים, ונכחידם מגוי ולא יזכר שם ישראל עוד, או יבחרו להם אלהים חדשים ויהיו כמונו, אחר נלך. וישמעו היהודים אשר באשכנז את השמועה הנמהרה הזאת, וימס לבבם ויהי לטים, ורעדו אחותם חיל כולדה, וישאו עיניהם השמימה (*), ויגזרו צומות ויצעקו אל ה' בצר להם, ויסך בענן לו מעביר תפלה, ויקומו האויבים על קיק אישפירא (Speier) ביום השבת ביום הח' לחודש אייר, ויכו מהם עשרה לפי חרב על אשר מאנו לשוב מאחרי ה', ושם אשה חסידה ותבחר מות מחיים, ותקח את המאכלת לשחוט את עצמה, מאנה גם היא להמיר את כבודה בלא יועיל, ותהי הראשונה לשוחטים ולנשחטים ותאמר: חלקי ה' על כן אוחיל לו! והנשארים נכלטו עיי ההגמון כי חסל עינו עליהם ויצילם מיד אויב, ויקונן אלעזר עליהם בעת ההיא. ויהי בכ"ג בו ויקומו כזאבי ערב על העדה הקרושה אשר בוורמיש (Worms) ויגזרו רבים אל בית ההגמון, כי יראו פן תדבקם הרעה, וילכו אל הבתים ויכו הנמצאים לפי חרב, לא חמלו על איש ואשה, ויהרסו הבתים ויפילו המגדלות ובביות שלחו את ידם, ולא היה מידם מציל ביום אף ה', ואת ספרי התורה לארץ הפילו ויקרעו וירמסו ברגליהם. קול נתנו בבית ה' כיום סוער, ויאכלו את ישראל בכל פה, לא השאירו כי אם עוללות אשר הריתו מעל ה' אלהי ישראל. ויהי כעבור מעליהם הזעם

(*) ר"ל שמו נמחוקם נחלטים ופנו למעלה אל אלהים שנסמכים.

(Lts.)

הן אראלם צעקו חוצה מלאכי שלום מר יבכיון על העדה
הקדושה הזאת אשר עלה עליה הכורת בקרדומות כחוטבי
עצים, על זאח אספרה ואילילה אלכה שולל וערום על
אלף ושלש מאות נפשים *) אשר היו למשסה ולכו בעת
הנמהרה ההיא, העל אלה תתאפק ה' ? וששים נפשות
אביונים נחבאו בבית האוצר וישלחם ההגמון אל הכפרים
להצילים, וירדפו האויבים אחריהם ויכום לפי חרב, ובכל
המקומות אשר ברחו שם, אבן מקיר תזעק אחריהם
להוסם ולאבדם כי נתן רשות למשחית לחבל בימים
הרעים ההם, ושנים אנשים נמלטו בעת ההיא אשר הדיחו
מאחרי ה' בחזקה, אשר שם האחד אורי ושם השני יצחק
בן דוד הזרנם ושתי בנותיו עמו שם. וישבו אל ה' אלהי
אבותם, וישחט יצחק את בנותיו בערב חג השבועות,
ויצת אש בביתו ויעלם עולה לה' וילך גם אורי מרעהו
אל בית התפלה לפני הארון, וימותו שם לפני ה' כעלות
הלהב, ותעל נשמתם אל השמים. לבי לבי על חלליהם,
ועל אשר נשרפו באש מאנה הנחם נפשי. ריבה ה' ריבי
נפשותם, שפטה משפטם ונקום דם עבדיך השפוך, כאמור
ונקיתי דם לא נקיתי, וה' שוכן בציון.

*) נפשים כמו נפשות וגם סניכס לסון המקרא נרנני נן
נחי המחה (יחזקאל י"ג כ'). (Lts.)

מי יתן ראשי מים / ר' קלונימוס בן יהודה מאשפירא

מי יתן ראשי מים ועיני מקור נוזלי,
ואבכה כל ימותי ולילי,
על חללי טפי ועוללי, וישישי קהלי,
ואתם ענו אבוי ואוי ואללי,
ויבכו בלה בכה רב והרב.

על בית ישראל ועל עם יי כי נפלו בחרב:

ודמוע תדמע עיני ואלכה לי שדה בוכים,
ואבכה עמי מרי לבב הנבוכים,
על בתולות היפות וילדים הרפים
בספריהם נכרכים, ולטבח נמשכים,
אדמו עצם מפנינים ספירים ונופכים,
כמו טיט חוצות נדשים ונשלכים,
סורו טמא קראו למו מלקרב.

על בית ישראל ועל עם יי כי נפלו בחרב:

ותרד עיני דמעה ואילילה ואנודה,
ולבכי ולחגר שק אקרא להספידה,
מפו יקרה וזהב חמודה,
פנימה כבודה כבוד כל כלי חמדה,
ראויה קרועה שכולה וגלמודה,
התורה המקרא המושגה והאגדה,
ענו וקוננו זאת להגידה,
אי תורה תלמיד והלומדה,
הלא מקום מאין יושב חרב.

על בית ישראל ועל עם יי כי נפלו בחרב:

ועפעפי יזלו מים דמע להגירה,
ואקונן מר עלי הרוגי אשפירה,
בשני בשמונה בו ביום מרגוע הוקרה,
מרגוע לרגוע נחלפו להבעירה,
נהרגו בחורי חמד וישישי הדרה,
נאספו יחד בפשם השלימו במורא,
על יחוד שם מיחד יחדו שם בגבורה,
גבורי כח עושי דברו למחנה,
ולכהי ועלמי נגועו כלם עשרה,

על בית ישראל ועל עם יי כי נפלו בחרב:

ובמר יגוני ועצבי ילל אחבירה,
קהלות הקדש הריגתם היום בזכרה,
קהל ורמיזא בחונה ובחורה,
גאוגי ארץ ונקזי טהרה,
פעמים קדשו שם המיוחד במורא,
ובעשרים ושלשה בחדש זיו לטהרה,
ובחדש השלישי בקריאת הלל לשורה,
השלימו בפשם באהבה קשורה,
אהימה עליהם בבכי ילל לחשרה,
כלולי כתר על ראשם לעטרה,

על בית ישראל ועל עם יי כי נפלו בחרב:

ועל אדירי קהל מנצח ההדורה.
מנשרים קלו מאריות להתגברה,
השלימו בפשם על יחוד שם הנזרה,
ועליהם זעקת שבר אשערה,
על שני מקדשי יסודם כחיום ערערה,
ועל חרבות מעט מקדשי ומדרשי התורה,

על בית ישראל ועל עם יי כי נפלו בחרב:

בחדש השלישי בשלישי נוסף לדאבון ומאירה,
החדש אשר נהפך לגון וצרה,
ביום מתן דת סברתי להתאשרה,
וביום נתינתה כמו כן אז חזרה,
עלתה לה למרום למקום מדורה,
עם תיקה ונרתיקה והדורשה וחוקרה,
לומדיה ושוניה באישון כמו באורה,

על בית ישראל ועל עם יי כי נפלו בחרב:

שימו נא על לבבכם מספד מר לקשרה,
כי שקולה הריגתם להתאבל ולהתעפרה,
כשרפת בית אלהינו האולם והבירה,
וכי אין להוסיף מועד שבר ותבערה,
ואין להקדים זולתי לאחרה,
תחת כן היום לוייתי אעזרה,
ואספדה ואילילה ואבכה בנפש מרה,
ואנחתי כבדה מבקר עד ערה.

על בית ישראל ועל עם יי כי נפלו בחרב:

מי יתן ראשי מים / ר' קלונימוס בן יהודה מאשפירא

ועל אלה אני בוכה ולבי נהם נהימות,
ואקרא למקוננות ואל החכמות,
אלי ואליה כלם הומות,
היש מכאוב למכאובי לדמות,
מחוץ תשכל חרב ומחדרים אימות,
חללי חללי חרב מטלים ערמים וערמות,
נבלתם כסיוחה לחית ארץ ובהמות,
יונק עם איש שיבה עלמים ועלמות,
מתעתעים במו מוני ומרבים כלמות,
איה אלהימו אפרו צור חסיו בו עד מות,
בא ויושיע ויחזיר נשמות,
חסיו זה מי כמוך נושא אלמות,
תחשה ותתאפק ולא תחגר חמות,
באמור אלי מלעיגי ואם אלהים הוא ירב.

על בית ישראל ועל עם יי כי נפלו בחרב :

ועיני עיני יורדה מים כי נהפך לאבל משורר,
ועגבי לקל בוכים להפך ולקרר
מי נוד לי ומי מחזיק להתעורר,
חמה בי יצאה וסער מתגורר,
אכלני הקמני הצר הצורר,
שבר עצמותי זורר ומפרר,
סלה כל אבירי הטבור והשרר,
רטיה ומזון אין לברר,
מפתי אנושה באין מתעיל ומזורר,
על כן אפרתי שעו מני אפרר,
בבכי דמעתי על לחיי לצרב.

על בית ישראל ועל עם יי כי נפלו בחרב :

ועל שאנו עסוקין בהלכות תענית ובענין שריפת התורה כתבנו זה לזכר על מה שאירע בימינו על רוב עונותינו אשר גרמו לנו ונשרפה תורת אלהינו בשנת חמשת אלפים וב' שנים לבריאת עולם ביום ששי פרשת וזאת חקת התורה כעשרים וארבעה קרונות מלאים ספרי תלמוד והלכות והגדות נשרפו בצרפת כאשר שמענו לשמע אוזן וגם מן הרבנים שהיו שם שמענו שעשו שאילת חלום לדעת אם גזירה היא מאת הבורא והשיבו להם ודא גזירת אוריתא ופירושו ביום ו' זאת חקת התורה היא הגזירה ומאותו היום ואילך קבעוהו היחידים עליהם להתענות בו בכל שנה ושנה ביום ששי של פרשת וזאת חקת התורה ולא קבעוהו לימי החודש תהא אפרה עלינו לכפרה (כאשה) [כעולה] על מוקדה וערבה לבני יהודה כמנחתה הקריבה כהילכתה.

אנציקלופדיה יהודית

מכללת הרצוג
תורת לימודי
יהדות ורוח

ר' יונה גירונדי - ידוע גם כן בשם "החסיד", רב ומחבר ספרי מוסר; נולד בגירונדי בקשטיליה, ומת בטולידו בחדש חשוון שנת כ"ד (1264).

בעקבות רבו ר' שלמה הצטרף למחלוקת על ספרי הרמב"ם, פעל להחרים את לומדיהם ולבער את הספרים. לדברי תלמידו ר' הלל בר' שמואל, גרם ר' יונה לשרפת ספרים אלה על ידי הכמרים בפאריס בשנת 1244. שריפה זו גרמה לשריפת התלמוד, ולגזרות קשות על יהודי צרפת.

כאשר ראה זאת ר' יונה התחרט על מעשיו, כי ראה בזה דין שמים ונקמת ה' לכבוד הרמב"ם. הוא קבל עליו להשתטח על קבר הרמב"ם בא"י ולבקש מחילתו. אך המוות קדמהו (עיין מצבתו "אבני זכרון" סימן י"א).

בחדרי
חדרים
bhol.co.il

יו"ר הכנסת: "שריפת התלמוד - שפל של אנטישמיות"

יו"ר הכנסת יולי אדלשטיין ל'בחדרי חרדים' על תכנית לשרוף בלונדון את התלמוד: "במקום ששורפים ספרים-ישרפו גם בני אדם"

אבי שיף 18/06/2015

פרסום כוונותיהם של מארגני ההפגנה האנטישמית בלונדון לקיים בתחילתה טקס במהלכו ישרפו ספרי התלמוד, משום שהוא "גזעני" עפ"ל, גורר תגובות חריפות במערכת הפוליטית. ג'שוע בונהיל, ממארגני ההפגנה, כתב בבלוג שלו כי "ספרי התלמוד ישרפו במהלך ההפגנה בשל הגזענות שבתלמוד". בונהיל קרא גם לכל משתתפי ההפגנה להצטייד בדגלי ישראל שאותם הם מתכוונים לשרוף כאות מחאה נגד ישראל, כשהמטרה היא "שהעם האנגלי יגלה סולידריות עם הערבים הסובלים תחת השלטון של המדינה המושחתת והבלתי חוקית האחראית על פשעי מלחמה מחרדים".

יו"ר הכנסת יולי יואל אדלשטיין הגיב ל'בחדרי חרדים': "הזדעזעתי לשמוע על כוונת אנטישמים בלונדון לחזור על הצעד הברברי של 'שריפת התלמוד', שכבר הפך לשם גנאי בהיסטוריה היהודית ונודע לשמצה כצעד שנקטו שונאי ישראל בעיקר בימי הביניים. לרוב היה זה, כביכול, כחלק ממאבק בין-דתי של הנצרות ביהדות, אך יש לומר ברורות: זהו שפל המדרגה של אנטישמיות ואנטי-ישראליות וחלק מ"התנגשות הציוויליזציות" התרבותית המתחוללת לנגד עינינו.

"אני קורא להיאבק ללא פשרות בכוונות זדון אלו, כי 'במקום ששורפים ספרים-ישרפו גם בני אדם' כלשון היינה, ולתהומות הללו אסור לנו בשום אופן לחזור".

נשאלתי ע"י מנהל 'מוזיאון גליציה' בקראקוב, בעניין גוילים של ס"ת שחוללו בידי קצין גרמני, וצוירו עליהן דיוקנאות הקצין ואשתו. עתה רוצה להציגן (בתצוגה זמנית) במוזיאון. בכדי לזעזע. אריך או לא אריך?

...

בכדי להראות את רשעות השונא אפשר לבטל את הקבורה.

כך מעלה רמ"פ (אג"מ או"ח ד, לח, שם עוסק במקרה דומה, בגוילים שחוללו בידי הנאצים) וראייתו מאבני מזבח ששיקצום יוונים וגנזום בני חשמונאי להראות רשעות הרשעים. עוד מצינו – במעשה פילגש בגבעה שנועד לעורר רגשות נקם על העוול (ושם המדובר בגוף אדם)

וראה עוד בעניין בשו"ת ישועת משה (ר' יהושע משה אהרנסון רב בסאניק ובפ"ת, פליט מחנות השמדה) שחילק בין קבורה שנאמרה במת ולבין גניזה שנאמרה בגוילין. שם עוסק, בדיוק כמו בנדו"ד בארנק עור שנעשה מגוילי ס"ת ורוצים להציגו ברבים. ומעלה להתיר – בכדי "לרענן זכרוננו למען לא נשכח מה שקרה לנו ולתורתנו הקדושה בדורנו אנו, את אשר עללו לנו רשעי ומחריבי עמנו, בבחינת זכור לא תשכח..." - רק שינהגו בו כבוד.

שְׁאֵלֵי שְׁרוּפָה בָּאֵשׁ לְשָׁלוֹם אֲבֵלֶיךָ הַמִּתְאַוִּים שְׁכֵן בְּחֶצֶר זְבֻלֶיךָ :
הַשּׁוֹאֲפִים עַל עֵפֶר אֶרֶץ וְהַכּוֹאֲבִים הַמִּשְׁתַּמְּמִים עָלֶי מוֹקֵד גְּלִילֶיךָ :
הוֹלְכִים חֲשָׁכִים וְאֵין נֹגַהּ, וְקוֹיִם לְאוֹר יוֹמָם, עֲלִיהֶם אֲשֶׁר יִזְרַח וְעֲלֶיךָ :
וְשָׁלוֹם אֲנוֹשׁ נֶאֱחָז, בּוֹכָה בְּלֵב נִשְׁבֵּר תָּמִיד מְקוֹנֵן עָלֶי צִירֵי חֲבֻלֶיךָ :
וַיִּתְאַוֶּן כְּתַנִּים וּבְנוֹת יַעֲנָה וַיִּקְרָא מִסֵּפֶד מֵר בְּגִלְלֶיךָ :
אֵיכָה נִתְּוֵנָה בָּאֵשׁ אוֹכֵלָה תֹאכַל בָּאֵשׁ בְּשֶׁר וְלֹא נָכוֹן זָרִים בְּגִלְלֶיךָ :
עַד אֵן עֲדִינָה תְּהִי שׁוֹכֵנָה בְּרַב הַשְּׁקֵט וּפְנֵי פָרְחֵי הָלֹא כְּסוֹ חֲרָלֶיךָ :
תֵּשֵׁב בְּרַב גִּאָּוָה לְשִׁפּוֹט בְּנֵי אֵל בְּכָל הַמִּשְׁפָּטִים וְתִבְיֵא בְּפִלִּלֶיךָ :
עוֹד תִּגְזֹר לְשִׁרְוֹף דֵּת אֵשׁ וְחֻקִּים וְלָכֵן אֲשֶׁרִי שִׁישְׁלָם לָךְ גְּמוּלֶיךָ :
צוּרֵי בִלְפִיד וְאֵשׁ הַלִּבְעָבוֹר זֶה נִתְּנָךְ כִּי בְּאַחֲרִית תִּלְהַט אֵשׁ בְּשׁוּלֶיךָ :
סִינִי הִלְכֵן בָּךְ בַּחֲרֵי אֱלֹהִים וּמֵאֵס בְּגִדּוּלִים וְזָרַח בְּגִבּוּלֶיךָ :
לְהִיּוֹת לְמוֹפֶת לְדֵת כִּי תִתְמַעֵט וְתִרְדּוּ מִכְּבוֹדָהּ וְהוּן אֲמִשּׁוּל מִשְׁלֶיךָ :
מִשָּׁל לְמֶלֶךְ אֲשֶׁר בָּכָה לְמִשְׁתַּח בְּנוֹ צָפָה אֲשֶׁר יִגּוּעַ כֵּן אֶת בְּמִלֶּיךָ :
תַּחַת מַעִיל תִּתְכַּסֵּס סִינִי לְבוּשֶׁךָ בְּשֶׁק תַּעֲטֶה לְבוּשׁ אֲלֻמָּנוֹת תַּחֲלִיף שְׁמֶלֶיךָ :
אוֹרִיד דְּמָעוֹת עָדִי יִהְיוּ כְּנַחַל וְנִגְיֵעוּ לְקִבְרוֹת שְׁנֵי שָׂרֵי אֲצִילֶיךָ :
מִשָּׁה וְאַהֲרֹן בַּהֲרָה הָהָר וְאֶשְׁאֵל הַיֵּשׁ תּוֹרָה חֲדָשָׁה בָּכֵן נִשְׁרָפוּ גְלִילֶיךָ :
חֲדָשׁ שְׁלִישִׁי וְהַקֶּשֶׁר הִרְבִּיעִי לְהַשְׁחִית חֲמֻדָּתְךָ וְכָל יָפִי כְּלִילֶיךָ :
גִּדַע לְלוֹחוֹת וְעוֹד שְׁנָה בְּאַוֲלָתוֹ לְשִׁרְוֹף בָּאֵשׁ דֵּת הִזָּה תִּשְׁלֹם כְּפִלֶיךָ :
אֶתְמַה לְנִפְשֵׁי וְאֵיךְ יַעֲרֵב לְחֹפִי אֲכֹל אַחֲרֵי רְאוּתִי אֲשֶׁר אֶסְפּוּ שְׁלֵלֶיךָ :
אֵל תוֹךְ רְחוּבָה כְּנֻדַּחַת וְשָׁרְפוּ שְׁלָל עֲלִיוֹן אֲשֶׁר תִּמְאֵס לְבוֹא קִהְלֶיךָ :
לֹא אֲדַעַה לְמִצּוֹא דֶּרֶךְ סְלוּלֶיךָ הֵיוּ אֲבִלּוֹת נִתִּיב יִשָּׁר מִסְלֶיךָ :
יִמְתַּק בְּפִי מִדְּבַשׁ לְמִסּוֹךְ בְּמִשְׁקָה דְּמָעוֹת וּלְרִגְלֵי הֵיוֹת כְּבוֹל כְּבֻלֶיךָ :
יַעֲרֵב לְעֵינֵי שְׂאוֹב מִימֵי דְמָעֵי עָדִי כֹל לְכָל מַחֲזִיק בְּכֻנֹּף מַעֲלֶיךָ :
אֵךְ יִחַרְבוּ בְּרִדְתָּם עַל לְחֵי עָבוֹר כִּי נִכְמְרוּ רַחֲמֵי לְנֻדוֹד בְּעֶלְיךָ :
לָקַח צָרוֹר כֶּסֶף הֶלֶךְ בְּדֶרֶךְ לְמַרְחוֹק וְעָמוּ הָלֹא נָסוּ צִלְלֶיךָ :
וְאֵנִי כְּשָׁכּוֹל וְגִלְמוֹד נִשְׁאַרְתִּי לְבַד מֵהֶם כְּתֵרֵן בְּרֹאשׁ הָר מִגְדֶּלֶיךָ :
לֹא אֲשַׁמַּע עוֹד לְקוֹל שָׂרִים וְשִׁירוֹת עָלֶי כִּי נִתְקוּ מִיִּתְרֵי תַפִּי חֲלִילֶיךָ :
אֶלְבֵּשׁ וְאֶתְכַסֵּב בְּשֶׁק כִּי לִי מֵאֵד יִקְרוּ עֲצָמוֹ כְּחוֹל יִרְבִּיוֹן נִפְשוֹת חֲלִילֶיךָ :
אֶתְמַה מֵאֵד עַל מֵאוֹר הַיּוֹם אֲשֶׁר יִזְרַח אֵל כָּל אֲבֵל יִחְשִׁיךָ אֵלֵי וְאֵלֶיךָ :
יַעֲקִי בְּקוֹל מֵר לְצוֹר עַל שְׁבָרוֹנֶךָ וְעַל חֲלָיֶיךָ וְלֹו יִזְכּוֹר אֶהְבֵּת כְּלוּלֶיךָ :
חֲגִרִי לְבוּשׁ שֶׁק עָלִי הַהִבְעָרָה אֲשֶׁר יִצְתָה לְחֶלֶק וְסִפְתָּה אֶת תְּלוּלֶיךָ :
כִּימוֹת עֲנוּתֶךָ יִנְחַמְךָ צוֹר וְיִשְׁיֵב שְׁבוֹת שְׁבֻטֵי יִשְׂרָאֵל וְיִזְרִים אֶת שְׁפִלֶיךָ :
עוֹד תַּעֲדִי בְּעָדִי שְׁנֵי וְתֵף תִּקְחִי תִלְכִּי בְּמַחוּל וְצִהְלִי בְּמַחוּלֶיךָ :
יְרוֹם לְבָבִי בָּעֵת זֹאת לָךְ צוֹר וְנִגִּיהָ לְחִשְׁפֶּךָ וְיִאִירוּ אֶפְלֶיךָ :

קינה לא ידועה על גירוש שפרד
אברהם דוד
מאתר יד בן צבי - ybz.co.il

חורבן של קהילות ישראל בחצי-האי האיברי, עם גירושם של יהודי ספרד בשנת רנ"ב והאונס ההמוני שנכפה על היהודים בפורטוגאל בשנת רנ"ז, היו לו ביטויים, אמנם מועטים, ביצירות שכתבו המגורשים או צאצאיהם. הגירוש, כפיית השמד, הבריחה, הנדודים בחיפוש אחר ארץ מקלט—תוארו ביצירות מסוגים שונים: פרקים קצרים שנכללו בחיבורים היסטוריוגרפיים מקיפים, זכרונות אישיים ששולבו בחיבורי עיון, פרשנות ודרש וכרוניקות קצרות. מחברים אלה ביקשו משמעות מיוחדת לאותה פורענות. היו מהם שנתפסו ליאוש, לתסכול ולמרירות. ומאידך, אחרים ביקשו למצוא פורקן ונחמה בתקוות משיחיות.

מפתיעה ההשתקפות המועטה של המאורעות הללו בדברי-שיר של בני הדור. לשם השוואה, בעוד שעל הרדיפות נגד יהודי ספרד בשנת קנ"א (1391), שודאי נפלו בחומרתן מאלו של סוף המאה הט"ו, ידועות לנו כעשרים קינות, הרי על פורענויות רנ"ב ורנ"ז פורסמו עד כה שבע קינות בלבד: חמש על הגירוש מספרד, ושתיים על השמד בפורטוגאל.

קינה על שמד קשתילה

מה זאת עשה אלהים לנו
הן גנענו כלנו אבדנו

מיום ברא אלהים אדם
שמד גדול כזה לא קדם
על היהודים לאבדם
5 איה הצור מאז גאלנו

איה קהילות קשתיליה
ואנגון עם שזלייה
אשר הפיל אותם זה
10 לפני צר אשר פילנו

יחלנו מושיע וגואל
שבת לברך את ישראל
ונהפך מ[חנה] ישראל
וממושבותינו הגלנו

15 רוב קהילות הקדושות
ישיבות ובתי מדרשות
היו לאויבינו ירושות
ושדי מאד הבהילנו

הלכנו למלכות פורטוגאל
20 נדדנו ממעגל למעגל
גם שם עלינו נתגלגל
מי יתן עוד נמותנו

יצאו אחינו גרושים
בחורים זקנים וישישים
25 וגזרו גזרות קשים
עד אשר מאד הדימנו

נבהלנו מרוב ישעיות
כל היום רבות ורעות
רוב תכדויות וזנועות
30 ומרורות שבענו

נרחיבו פיהם עלינו
ולקחו מחמד עינינו
ובתי כניסיות וספרינו
ובנים אשר טפחנו

35 אנא אל שוכן מרומי[ם]
שלח נחמה להלומים
קבץ נדחים בעמים
נפלאות עשה עמנו

דִּלְגֵי מְבוֹר גְּלוּתִי // הרב דוד ג'נאשוילי

פיוט המושר בכמה מקהילות יהודי גיאורגיה לפני תפילת ערבית של מוצאי שבת, ויש השרים אותו בתפילת שחרית של ראש השנה.

הפיוט נכתב על ידי הרב דוד ג'נאשוילי, מחכמי קהילת גיאורגיה (גרוזיה) במאה העשרים, בהיותו בכלא הסובייטי בעוון הרבצת תורה בתחום השלטון הקומוניסטי, שאסר פעילות דתית. בני משפחתו מספרים שר' דוד שלשל את הפיוט שכתב דרך חלון כלאו. את הלחן חיבר אחיו, ר' בנימין ג'נאשוילי.

פרטי הביוגרפיה של המחבר מטילים אור, במקרה זה, על הפיוט. הבקשה האותנטית כל כך לגאולה, התחינה העזה והפשוטה, מקבלות משנה-משמעות. הצרות המוזכרות בפיוט אינן רק מטבע-לשון פייטנית, אלא מציאות חיים ממשית; המונח 'בוֹר' הנזכר בפיוט פעמיים אינו רק דימוי שחוק, אלא מילה מקראית המתפרשת כפשוטה – בית כלא: "דִּלְגֵי מְבוֹר גְּלוּתִי / כָּל דְּוִי הָסֵר מִמֶּנִּי / ... / וְהוֹצִיאֵנִי מְבוֹר דְּלוּתִי / וְאָמֹר דֵּי לְצָרוֹתַי".

המחבר, הרב דוד ג'נאשוילי, לא זכה להיגאל כחפצו בשיר. השלטונות גזרו עליו עונש מוות ביריה, וחיייו הסתיימו בעודו בכלאו, בבור גלותו.

web.nli.org.il/sites/nlis/he/Song/Pages/song.aspx?songid=879#5,50,2895,1678

דִּלְגֵי מְבוֹר גְּלוּתִי כָּל דְּוִי הָסֵר מִמֶּנִּי
קָרֵב נָא קֵץ פְּדוּתִי שְׁמַחְנִי בְּבִיאַת גּוֹאֲלִי
וְהוֹצִיאֵנִי מְבוֹר דְּלוּתִי וְאָמֹר דֵּי לְצָרוֹתַי
קָרֵב נָא קֵץ מוֹשִׁיעִי שְׁמַחְנִי בְּבִיאַת גּוֹאֲלִי
דְּבָקָה לְעֶפֶר נַפְשִׁי כְּלֶתֶה לְתִשׁוּעָתְךָ נַפְשִׁי
קָרֵב נָא קֵץ גּוֹאֲלִי שְׁמַחְנִי בְּבִיאַת גּוֹאֲלִי
חֲזֵק נָא קְהֵל עַדְתִּי בְּזָכוֹת יְשִׁנֵּי חֲבֵרוֹן
וְהֵם יִמְלִיצוּ טוֹב בְּעַדִּי שְׁמַחְנִי בְּבִיאַת גּוֹאֲלִי

כתבה מ"האור"

קינה על חורבן עם ישראל בשנות ה'ת"ש-תש"ה // מאת האדמו"ר מבובוב (תשד"ס)

זכרו נא וקוננו כל ישראל, קולכם ישמע ברמה
כי השמידה גרמניה את עמנו בימי זעם המלחמה
במיתות משונות אכזריות, ברעב ובצמא
אל תשכחו בכל הדורות, עדי תזכו לראות בנחמה.

האבכה בחדש החמישי?

הרב עדין אבן ישראל שטיינזלץ

במשך שש שנים נגלו לעיני כל ועל גופו של העם היהודי כל הטרגדיות של החורבן בכל תוקפן הנורא; ההשפלה העינוי והחורבן האכזרי של כל העולם היהודי באותן הארצות, ומעל לכל, רצח והרג שיטתי ומוחלט שלא היה כמותו בכל ההיסטוריה. היהודים העמדו שוב בבדידות הנוראה של "שעיר לעזאזל", מטרה לכל השנאה המפעפעת של עולם שלם, האכזריות התהומית של העולם, ואי-האיכפתיות שלו. כל הדימויים העתיקים, כל הקינות של דורות קודמים, נעשו שוב תיאור של מציאות חיה, של היחוד היהודי במלוא כאבו ושל החורבן בכל מלוא משמעותו. כל אלה צועקים אלינו, להיות נזכרים ולא להשכח; ואם לא בכל ימות השנה - לפחות ביום המיועד לכך.

<http://www.makor-c.org/content.asp?pageid=417>

judaism יהדות

ynet
יריעות אחרונות

לימי בין המצרים: קינת הרב סבתו

כשהיה תלמיד ישיבה כתב הרב חיים סבתו בתשעה באב קינה לזכר קורבנות השואה, ועשרות שנים אחר כך שילב אותה בספר. יהודה קדרי, מוזיקאי ירושלמי, הלחין והקליט את היצירה
יואב פרידמן פורסם: 09.07.09

בתשעה באב, לפני עשרות שנים, כשעוד היה בחור ישיבה, כתב הרב חיים סבתו קינה לזכר הנרצחים בשואה. את המילים חיבר כמה ימים לאחר שביקר במוזיאון "יד ושם", חוויה שהותירה עליו רושם עז. הרב שילב את הקינה בספרו "בואי הרוח", שיצא בשנה שעברה, וכך אירע שהתגלגלה לידי של מלחין ירושלמי - שאף הקליט ביצוע לשיר.

לרגל י"ז בתמוז, יום התענית שבו מתחילים ימי בין המצרים - הם שלושת השבועות שמסתיימים בתשעה באב - ynet מעלה את הקינה להשמעה. הקינה מופיעה גם בקובץ קינות לתשעה באב, שעוסקות בשואה. בכמה בתי כנסת אף נהגו לקרוא את הקובץ.

המלחין הוא יהודה קדרי, בן 68 מירושלים. קדרי למד בחוג למוזיקולוגיה באוניברסיטה העברית, וכעבור שנים ייסד במכללה לבנות בירושלים את החוג למוזיקה - שם עבד במשך 20 שנה עד צאתו לגמלאות. על השתלשלות העניינים שהובילה להלחנת הקינה, הוא מספר: "רעייתי ואני חברים בחוג בית לספרות, המתכנס אחת לשישה שבועות. בכל פעם מחליטים על ספר לקריאה לקראת המפגש הבא, וגם על חבר בקבוצה שיפתח את הדיון בדברים מעט יותר מעמיקים. כשהוחלט על 'בואי הרוח' אמרתי שכבר הספקתי לקרוא אותו, ומיד נודבתי לפתוח את המפגש הבא.

"לקחתי את התפקיד ברצינות, ואספתי מאמרים, קטעים וראיונות על הספר ועל הרב סבתו. ירדתי לעומק הדברים. תוך כדי עבודה חשבתי לעצמי מה אוכל לעשות, כמוזיקאי, כדי להפתיע. צצה לי המחשבה להלחין את הקינה שבספר, וכשהתברר לי

שהרב עצמו יגיע לדיון - המוטיבציה עוד גברה".

המפגש נקבע להיערך כמה ימים לאחר יום השואה, שבעיצומו ישב קדרי והלחין את הקינה. אל המפגש הגיע עם הקינה מולחנת באופן חלקי. בשיחה עם ynet העיד הרב סבתו כי עבורו זו היתה הפתעה גמורה, שגרמה לו ולנוכחים התרגשות רבה. קדרי מספר כי הרב עודד אותו להמשיך להלחין את הקינה, וגם להקליט אותה.

זמן קצר לאחר שסיים את עבודת ההלחנה ניגשה אליו נכדתו, הלומדת בכיתה ט' בבית הספר הדתי לבנות "פלך", ושאלה אם יש לו ניגון שקשור לשורשי המשפחה,

לצורך עבודה לבית הספר. מיד הגיש לה הסב את הניגון שסיים, והיא חיברה לו ליווי לפסנתר. התוצאה הוקלטה, והשניים אף הופיעו עם היצירה במסגרת ערב שורשים שנערך בבית הספר.

לא בדם חסידים וגדולי רבונם
לא עת אל סלע נפץ עולל יונק תם
איך חללה שבועתם ובריתם
נשטמה שונעתם ונדמה תפלתם

העל דמם תכפר אדמתם
העל דמם תכפר אדמתם

נדחפו נבהלו תוך קרונות בהמתם
עם ילדיהם נפוחים וקול בכיתם
לא קרע רקיעים רק קרע לבונם
לא חמל עליהם איש בצאתם
העל דמם תכפר אדמתם

לא חמל עליהם איש בצאתם
העל דמם תכפר אדמתם

נאספו כדגי ים והובלו כשה תם
אי מדור בשמים נחתמה גזרתם
ומה טוד עקדתם ודתם
אי אותותם וניחות עבודתם

העל דמם תכפר אדמתם
העל דמם תכפר אדמתם

איך על אחי נגזר דין ונחתם
בחונתם של טיט וחונתם של דם
קם גוי עליהם להמם, לאבדם
כמו גויות נסחבו מבינתם
העל דמם תכפר אדמתם

כמו גויות נסחבו מבינתם
העל דמם תכפר אדמתם

והוסר פארם ונקרע אבנטם
וגלח זקנם, נגזזו פאותם
הוד מחמדיו קרע זר, הפשיטם
פאר יונקותיו קצץ, כרתם

העל דמם תכפר אדמתם
העל דמם תכפר אדמתם

והוצגו עירומות תוך קהל, נערותם
ננעצו ספינים תוך ארון פרכתם
ודמם לא בצבץ רק זרם בינותם
ורתח לא שקט בדם בנותם
העל דמם תכפר אדמתם

ורתח לא שקט בדם בנותם
העל דמם תכפר אדמתם

פתח לבך // מילים ולחן, דוד ד'אור

מדוע עדיין צמים בתשעה באב?

ע"י: הרב יובל שרלו (סיכום שיעור שהעביר הרב שרלו על שאלת משמעות הצום בימי גאולת ישראל. השיעור עבר את אישור הרב) בימים אלו אנו נמצאים בתחיה לאומית עצומה בארץ ישראל. דווקא לאור ההתרוממות הזו עולה השאלה האם אנו עדיין חייבים לצום ולהצטער על החורבן. הדברים קשים לא רק משום שאנו מתקשים לחוש את צער החורבן, אלא משום שיש בה מימד מסוים של כפיות טובה לחסד העצום אשר אנו רואים בעינינו. חלק מתשובה זו ניתן לחפש בימי שיבת ציון הדומים באופן מרשים לימינו אנו.

פתח לבך

השיר "פתח ליבך" (פורסם בתאריך 19 באפר' 2015), מלווה את המסע שעברו בחודשים שחלפו מאז החטיפה, משפחות הנערים החטופים, חבריהם לשיבה ועם ישראל כולו. דוד ד'אור, כותב ומלחין השיר:

פחות משנה חלפה מאז נעתקה נשימתו של עם שלם. עם שלם התפלל כאיש אחד לשובם הביתה בשלום. נפלה בחלקי הזכות ליטול חלק בהנצחת אותה תחושת האחדות, תפילת הרבים של העם וזיכרונם הברוך של שלושת הנערים.

ובין מצרים בקרוב עלי מרעים התגלו במסך האבק שקרים שבתוך מנהרות מסתתרים מזימות שנורו למרחק הרוח נשבה ישנה חדשה וקרבה לבבות רחוקים מתוך תעצומות הנפש ביקשה לא ליפול גם כשלא מבינים פזמון ובתוך הטירוף בין מרדף לנרדף תעלה זעקה לשלום הנכסף והעם שעייף משנאת החינם יתאחד בחיבוק אחים	פזמון פתח ליבך ברחמים על בניך קולם לדורות יישמע בשמים ניצבים לעד דבריך ובארץ המצא לנו נחמה איכה היו השלושה לאחד עלו לתומם כאייל נעקד על מזבח הבנים וציוו לנו חיים שמיים בכו מעל הגילעד והארץ רעשה מתוך נפתולי הלב שרעד חייכו בתמונה השלושה פזמון
--	--

מדוע עדיין צמים בתשעה באב?

ע"י: הרב יובל שרלו (סיכום שיעור שהעביר הרב שרלו על שאלת משמעות הצום בימי גאולת ישראל. השיעור עבר את אישור הרב) בימים אלו אנו נמצאים בתחיה לאומית עצומה בארץ ישראל. דווקא לאור ההתרוממות הזו עולה השאלה האם אנו עדיין חייבים לצום ולהצטער על החורבן. הדברים קשים לא רק משום שאנו מתקשים לחוש את צער החורבן, אלא משום שיש בה מימד מסוים של כפיות טובה לחסד העצום אשר אנו רואים בעינינו. חלק מתשובה זו ניתן לחפש בימי שיבת ציון הדומים באופן מרשים לימינו אנו.

ימי שיבת ציון

ננסה אפוא לתאר בקצרה את הרקע ההיסטורי לבניית הבית השני. עם ישראל קיבל מנדט מכורש בהצהרתו לבנות את בית המקדש השני. אולם שבי ציון נתקלו במספר בעיות, ראשית, רוב העם לא נענה לקריאה; שנית גם חלק גדול מאלו שנענו היו שייכים למיעוטים בחברה ("עשרה יוחסין עלו עמם מבבל"); שלישית, בארץ התנחלו גויים אשר מרגישים שהם בעלי הבית ומציקים להם; רביעית, כחלק מההצקות הוקפאה הבניה ואישור הבניה בוטל ועוד ועוד. בשנה השנייה לדריוש בשיא ההקפאה מתחילים הנביאים לקרוא לשבי ציון לשוב ולבנות את בית המקדש על אף ההקפאה. חגי מאשים את ישראל בצביעות כאשר אמנם אין היתר מהממלכה, אולם לטענתו חוסר ההתקדמות נובעת דווקא מעצלנות ומחוסר רצון של שבי ציון. כעבור שנתיים, לאחר שהעם נענה לקריאת הנביא ובונה את המקדש מופיע זכריה. בהקשר זה אנו יוצאים ללמוד את זכריה פרק ז' שם מתואר מצב בו מזה עשרות שנים העם צם בתשעה באב על חורבן הבית הראשון וכעת כאשר בית המקדש השני נבנה מבקש העם להפסיק את הצום. תשובתו של זכריה משתרעת על מספר פרקים מתוכם ננסה לדלות משמעות גם לימינו אנו.

תשובת זכריה

הנחת היסוד של העם היא שהצום מכוון אל הקב"ה ולכן מהרגע שהוא כבר לא 'צריך' את זה ממילא יש לבטל את הצום. אולם טענת הנביא היא שהנחה זו איננה נכונה משום שהצום מכוון ביחס לעם ומטרותיו שונות. לכן, כדי להסביר לעם מדוע טענתם איננה נכונה מתחיל זכריה לספר את ההיסטוריה הנבואית של ממלכת יהודה - מתוך כוונה להסביר מהי בדיוק מטרת הצום.

בימי השלווה של ירושלים דרישת הנביאים לא מתמקדת בעבודה זרה או בהסתמכות על המעצמות אלא עומדת על הצדק החברתי. אנו רואים בדבריו כי המוקד הנבואי במבט לאחור מסתכם בשתי פסוקים המתנגדים לשחיתות ולחוסר צדק. יוצא אפוא, כי התשתית הבסיסית של ירושלים בפרספקטיבה הנבואית היא הצדק החברתי והמשפט. לכן, מבאר הנביא כי הסיבות שהביאו לחורבן הן הבעיות המוסריות וניצול החלשים - תוך אטימת אוזניהם לקריאות הנביא. הסיכום אפוא של הפרק הוא כי כאשר העם לא הקשיב לקב"ה ולקריאותיו הם נעשו, הוגלו והבית נחרב.

בפסקה זו אנו רואים בקצרה את הפרשנות ההיסטוריוסופית של עולם הנבואה. לאמור, ניתן לתאר את המהלך ההיסטורי-המנמק את החורבן מתוך מבט צבאי, או ממבט פוליטי וכדומה אך הנבואה שמה את המוקד דווקא על המרקם החברתי-פנימי.

מקדש הבנוי מאבני מוסר וצדק

הנביא ממשיך את ניתוחו ההיסטורי ועובר להתייחסות למצב העכשווי. לאמור, הנביא מאשרר את הניתוח של שבי ציון כי הקב"ה אכן שב ונותן פנים לארץ ולבניה. תיאור זה מפליא באופן מרשים לימינו כאשר אנו רואים זקנים וזקנות ברחובות ירושלים וילדים משחקים. לכן, מחזק הנביא את ידי בוני המקדש אשר התעלמו מההקפאה ונעתרו לקריאות הנביא על אף הקשיים הפנימיים והחיצוניים.

סיום ~ החזן העיוור מלמברג

מהי אפוא השורה התחתונה של הנביא? הסיבות לכשל של הבית הראשון הן השחיתות החברתית - ולכן גם בזמן הבניה יש לתקן את העוולות הללו ולא להתמקד רק בעצים ובאבנים. את המוקד יש לשים על נקודות הכשל בהם נכשלו אבותינו ולהפסיק להתבונן על המקדש כמבנה טכני.

לאור הדברים מצהיר הנביא: כֹּה אָמַר יְקֹנָק צְבָאוֹת צוֹם הָרְבִיעִי וְצוֹם הַחֲמִישִׁי וְצוֹם הַשְּׁבִיעִי וְצוֹם הָעֶשְׂרִי יִהְיֶה לְבֵית יְהוָה לְשִׁשּׁוֹן וּלְשִׁמְחָה וּלְמַעֲדִים טוֹבִים וְהָאֻמָּת וְהַשָּׁלוֹם אָהָבוּ: לא ברור מה השורה התחתונה בדבריו של זכריה. אולם בפשטות נראה כי הנביא טוען שהחברה שהם בונים עוד לא מספיק חזקה בכדי להחזיק את בית המקדש. אכן, ישנה התעוררות מסוימת ופוטנציאל עצום המבקש להתגשם אולם לא צריך להסתנוור ולחוש כי זה כל הסיפור. ייתכן ותפיסת בוני המקדש הייתה דומה לדור החורבן שסבר כי באבני המקדש שורה קדושה שלא תאפשר את בוא החורבן. לכן דורש הנביא משבי ציון לעמוד במבחן המוסריות. רק כאשר הם יצליחו לתקן את אותן עוולות תשתיתיות שהביאו לחורבן הם יוכלו להגיע לשלב של ביטול הצומות.

בית המקדש השלישי?

אם נשליך את הדברים לחיים שלנו נוכל להבין כי מטרת הצום איננה רק בכי וצער על האבנים שהיו ואינם. אף לא על הצער העצום שהעם חווה במהלך החורבן וההגליה שהסבו נזק רב. צער שכזה נמהל במהלך הדורות עם כל כך הרבה בכי וצער שעם ישראל צבר בגלות - במיוחד לאחר השואה שגמרה לנו את הדמעות. הצום אותו אנו חווים כיום עוסק באותן נקודות שמעלה הנביא. שאלת הגאולה תלויה קודם כל בנושאים הללו האם הצלחנו להילחם בשחיתות ובעוולות המוסריות, האם אנו רגישים לחלש ולנדכא - אלו האבנים האמיתיות של בית המקדש.

התשתית לבניין המקדש מבוססת על התיקון המוסרי אולם לא בזו בלבד אנו מסתפקים. בצום אנו גם כמהים לעולמות שהיו ואינם. קרי, אנו זוכרים את הקשר האינטימי ששרר בין כנסת ישראל והקב"ה בזמן השראת השכינה בבית המקדש. שפת האהבה והזוגיות אשר באה לידי ביטוי במגילת שיר השירים כל כך חסרה לנו בימים אלו. הכרובים המעורים זה בזה מסמלים את הדיאלוג המופלא בין הקב"ה הטרנסנדנטי ובין בני האנוש המוגבלים. ננסה אפוא בתשעה באב לבנות סולם אשר רגליו נטועות ארצה בתיקון מוסרי-חברתי עמוק וראשו מגיעה השמימה בכמיהה עצומה לאהבה אינסופית ובדיאלוג מחודש עם הקב"ה.

כֹּה אָמַר ה' יְצְבָאוֹת

צוֹם הָרְבִיעִי וְצוֹם הַחֲמִישִׁי וְצוֹם הַשְּׁבִיעִי וְצוֹם הָעֶשְׂרִי

יִהְיֶה לְבֵית יְהוָה לְשִׁשּׁוֹן וּלְשִׁמְחָה וּלְמַעֲדִים טוֹבִים

וְהָאֻמָּת וְהַשָּׁלוֹם אָהָבוּ